



## Nemško-slovenska pravna terminologija.

V c. kr. dvorni in državni tiskarnici na Dunaji je zadnji čas zagledalo beli dan uže davno in težko pričakovano delo — nemško-slovenska pravna terminologija. To 833 strani obsegajoče delo je za pravnike po deželah, koder se govori slovenska beseda in za urade, ondukaj poslujoče, tolikega pomena in take važnosti, da smo dolžni opozarjati nanje na tem mestu.

Zadnji dve desetletji, odkar se je dovolil slovenski besedi vhod v sodne dvorane in druge urade, se je zelo pogrešala knjiga, kakoršna se nam daje sedaj v roke. Koliko truda in dobre volje je stalo pravilno slovensko uradovanje s početka one, kateri so v tem času poslovali in službovali, nam je še živo v spominu — saj smo tudi mi to skušali! Nejevolja je obhajala marsikoga, ko se je moral sam truditi in si nabirati tiste zaloge slovenskih pravnih terminov, brez katere ni mogel izhajati; nevolja pa je trla še bolj onega, ki je opazoval neugodne posledice tega nejednacega in nesložnega postopanja ter kovanja pravoslovnih izrazov. Te posledice — nejednost in različnost v izrazu strogo pravniških pojmov — bile so take, da so naravnost kazile in ovirale točno izraževanje misli v pravosodji in pravoznanstvu sploh in da so dalje pri tujcih obujale ter podpirale napačno vero o nesposobnosti in negodnosti slovenskega jezika, takó za dejansko rabo v javnih uradih, kakor tudi za teoretično pravoznanstvo. Upirali smo se večkrat in odločno takim neosnovanim trditvam in upajmo sedaj, da bode delo, o katerem pišemo te vrstice, storilo za vselej konec enakim krivim sodbam!

Da se pa nam ta nada uresniči, treba je resno preudariti namen in vrednost tega obširnega dela in spoznavši pravi pomen njegov z vso doslednostjo in strogo disciplino držati se terminov, kateri se ž njim vpeljujejo v splošno rabo za prakso in za slovensko pravno književnost v obče.

Društvo „Pravnik“, v čigar imenu se je to znamenito delo sestavilo, pravi v predgovoru kratko a značilno: „Za slovensko pravno literaturo in prakso bodi to knjiga „de verborum significatione!“ Kolike vrednosti je točno, nedvomno in jedino besedje za pravoslovca — teoretika in praktika — to so znali ceniti najbolje rimski pravniki, katerim gre in bode šlo vedno prvo mesto v stvareh pravne znanosti. Za naše razmere je pa točno in jasno izražanje strogo pravnih pojmov še dokaj težavnejše in knjiga v ta namen pisana tem potrebnejša in koristnejša.

Preverjeni smo, da bode društvo „Pravnik“ s svojim ugledom doseglo namen gotovejše, nego je to mogoče posamezni osebi in da bode pod njegovim imenom izdana ter priporočena knjiga že radi tega imela tako veljavo, kakoršno jej v dosego njenega smotra iskreno želimo! Nadejamo se pa tudi, da bodo merodajni krogi dali delu vsaj tisto podporo in veljavo, katero je dobila svoj čas terminologija z leta 1853. Ker se je knjiga tiskala in založila v c. kr. dvorni in državni tiskarnici in ker se je bil uredniku njenemu dovolil celo dopust, nam je uže to nekako poroštvo, da se pravosodna uprava zanima za delo samo in da je bode s svoje strani priporočila sodiščem po slovenskem ozemlju; to bode veliko pripomoglo v dosego namena in bode gotovo dober sad obrodilo za točno rabo pravih terminov v pravosodni praksi. Pričakujemo pa, da bodo istotako storila politična in finančna oblastva, saj bode končno tudi v njihovih uradih dobila slovenščina tisto veljavo, kakor v sodnih dvoranah!

Za posebno dolžnost si pa štejemo opozarjati na to knjigo one faktorje, katerim je skrb prevajati razne državne in deželne zakone iz nemščine ali laščine na slovenski jezik. Znano je le predobro, da tukaj prejšnje čase ni bilo niti jedinstvi, niti doslednosti. Veseli nas in z zadoščenjem jemljemo na znanje urednikovo zagotovilo, da bode zanaprej uradna slovenska izdaja zakonov in ukazov v državnem zakoniku rabila tiste termine in tisto besedje, ki se podaja v pričujoči knjigi.

Nadejamo se, da bode to zagotovilo uspešno uplivalo tudi na translatorje in urednike naših raznih deželnih zakonov in da bodo odslej tudi ti zakoni imeli soglasne pravne termine. — Zelo nam je ravno to pri srcu, ker more društvo „Pravnik“ doseči svoj zares hvalevreden namen le tedaj, ako bode novo

terminologično delo vsem in povsod služilo za temelj, na kateri nam je — kar se tiče izrazov — postaviti slovensko praktično in teoretično pravoznanstvo. Da se bode na tem temelji s časom marsikaj še popolnilo in zboljšalo, ne dvomimo, nego to naravnost želimo in pričakujemo.

Toliko o namenu in splošnem pomenu nove knjige. Sedaj pa pogledjmo nekoliko tudi v knjigo samo, da vsaj splošno presodimo njeno vrednost, kajti ako ima delo služiti prej omenjenim namenom ter dobiti občno veljavo, potem je na mestu vprašanje, ima-li nova knjiga tudi tako vrednost v sebi, da zadošča in ugaja visokemu namenu?

Na to stran rečemo lahko kratko, da je novo terminologično delo sestavljeno po pravih načelih in vodilih in da pomenja v primeri s staro terminologijo z leta 1853. velik napredek na tem polji. Po pravici pričakujemo od tega dela torej lahko najboljših uspehov glede stavljenega namena!

Velezaslužni urednik, g. dr. Janko Babnik pravi sam v svojih pripomenkih, da novih besed ni koval, nego da je zbrano gradivo kritično pregledal in izmed raznoterih do sedaj za isti pravni pojem rabljenih besed izbral in vzprejel ono, katera izraža najbolje in najtočneje dani pojem; za vodilo mu je bilo načelo, da imej prednost tista beseda, katera je v praksi uže udomačena.

Tudi mi se strinjamo s temi načeli. Novih besed kovati ni kazalo in tega tudi treba ni bilo, saj imamo za mnogo pojmov še preveč izrazov in variant. Navedimo tukaj le nekaj primerov: razlog, nagib, dovod = Entscheidungsgrund; oklic, oglas, razglas, oznanilo, objava = Edikt; naprava, ustanovljanje, snovanje, osnova zemljiških knjig = Anlegung der Grundbücher; obtožnica, zatožni spis, zatožben spis = Anklageschrift; oddelilno, zamenilno, zamenjeno zemljišče = Abfindungsgrundstück.

To so strogo pravno-tehniški termini, katerih ne gre različno izražati. V novo terminologijo so po vsej pravici vsprejeti na prvem mestu navedeni izrazi, katerih se bode odslej dosledno držati. Da se je urednik, izbirajoč izmed raznih besed, oziral posebno na termine državnega zakonika in kranjskega deželnega zakonika je povsem v redu: prvi ima največji zalogo, v drugem pa je nekaj let sem slovenski tekst avtentičen in teh terminov se ni moglo prezirati, če bi tudi ne bili vedno najboljši.

Kako si je v tem oziru pomagal spretni urednik sam, vidimo lahko iz nekaterih primerov. Za „Berufung“ imamo tri izraze: pritožba, priziv, vzklic; vsi trije so vsprejeti v terminologijo in reči moramo, da se je to zgodilo s premislekom, saj ima tudi nemški terminus „Berufung“ stvarno različni pomen: ponekod se rabi v pomenu „Beschwerde“ sploh in tu je na mestu slovenski izraz „pritožba“; drugod ima ta terminus ožji pomen, tako posebno v kazensko-pravdnem redu, kjer pomenja oni specifični pravni lek, kateri je dopuščen proti kazenskim sodbam samó zastran kazni in zasebno-pravnih zahtevkov; kazensko-pravdni red rabi za „Berufung“ dosledno izraz „vzklic“ in v terminologiji je izraženo to v oklepu (St. P. O.); poleg teh dveh izrazov nahaja se v kranjskem deželnem zakoniku n. pr. v ljubljanskem statutu za „Berufung“ terminus „priziv“ in tudi tega izraza ni bilo moči prezreti.

Tako je ravnal vestni in previdni urednik tudi pri drugih besedah in reči moramo, da je bilo to jedino pravilno in stvari primerno. Navedli smo ta primer za dokaz, da je postopal urednik premišljeno in načeloma; na drugi strani pa se ravno tukaj kaže najlepše, kako bogat je besedni zaklad slovenskega jezika, čeravno se mu še vedno očita, da ni poraben za znanstvene in abstraktne pojme.

Zeló nam je všeč tudi to, ker se je pri urejevanju terminologije ravnalo po načelu, da se je držati besed, katere so uže udomačene v vsakdanjem življenju; ravno v tem oziru je treba delu trdne in obširne podstave, katere je iskati najprvo v govoricí ljudstva. Hoteč se prepričati, je-li tudi res obveljalo navedeno načelo, smo odprli knjigo in pogledali na strani 179. nemški „Darlehen“ in glej zares dobimo tukaj naš pristni udomačeni izraz „posojilo“, za „Darlehensvertrag“ pa „posojilna pogodba“. Občni državljanski zakonik ex 1853. rabi „zajem“ in „zajemna pogodba“; te iz hrvaščine prevzete izraze so zagovarjali nekaj časa odlični slovenski pravniki, a do splošne rabe jim niso mogli pripomoči in ljudstvo celo ni hotelo popustiti starega svojega „termina“! Za „Leihvertrag“ je vsprejet pravilni izraz „posodbena pogodba“ in tako je zadostno označena stvarna razlika med obema pravnima pojmomoma, katera slonita tudi v nemščini na jedni in isti besedni korenini.

Da je bilo za marsikateri nemški terminus težko dobiti prikladnega in slovniško-pravilnega slovenskega izraza, se ne more tajiti, a priznati moramo, da bodo dotične besede, kolikor jih je nove tvorbe, lahko obveljale v praktični rabi. Navedimo nekaj takih besed: prišteven, prištevnost = zurechenbar, Zurechenbarkeit; prištevljiv, prištevljivost = zurechnungsfähig, Zurechnungsfähigkeit; plačevit, plačevitost = zahlungsfähig, Zahlungsfähigkeit; neplačevit, neplačevitost = zahlungsunfähig, Zahlungsunfähigkeit; zaračuniven, všteven = verrechenbar, odloživ = aufschiebend i. t. d. Tacih po nekoliko novih tvorb se dobi še dosti v terminologiji; bile so potrebne in ker se je urednik osobito pri tacih besedah posvetoval z jezikoslovci in ravnal po njih nasvetu, smemo se zanašati, da se je izbrala najpravilnejša in najboljša oblika in beseda, katere se bode odslej držati, naj je posamezniku všeč ali ne.

Tudi tega ne zamerimo gospodu uredniku, da ni popolnoma zaprl duri verbalnim samostalnikom iz dovršnikov, katerim so jezikoslovci napovedali ljut boj! Ravno takih samostalnikov pozna mnogo naša pravniška pisava in preradikalno početje bi bilo, ako bi se bili kar po čez zavrgli jednaki samostalniki. Iz posameznih besednih oblik je itak spoznati močan vpliv, katerega so ravno v tem oziru imeli jezikoslovci na urednika terminologije — pa tudi to je prav in dobro!

V podrobnosti se nam ne kaže dalje spuščati in namenoma opuščamo tudi kritikovanje nekaterih terminov, s katerimi se morebiti ne strinjamo povsem, to pa zategadelj, ker želimo, da radi jedinstvi in doslednosti ostanejo odslej kot veljavni izrazi v praksi in književnosti slovenskega pravoznanstva, dokler jih po daljšem razvoju jezika in literature pravniške ne nadomesté drugi zares boljši in obče priznani termini. Omenjati nam je tukaj še jedne okolnosti, katera dokazuje, da se je pri sestavi nove terminologije mislilo na vse strani. — Znano nam je namreč, da so se g. uredniku pošiljali od več strani tudi nekaki v narodu živeči posebni pravni izrazi, ki naj bi se vsprejeli v terminologijo v tistem posebnem pomenu, v katerem so znani po nekaterih krajih. Zaradi jedinstvi in točnosti terminologije ni bilo moči vsprejeti takih lokalizmov, naj so še tako pravilni in prikupni, kajti do splošne veljave in rabe bi jim tudi termino-

logija ne pripomogla, n. pr.: na Štajerskem rabi ljudstvo v nekaterih krajih za „das Recht verjährt“ = „pravica zaléti“; ker pa pravimo v obče, da „pravice zastarajo“, ni kazalo za ta specifični terminus vpeljavati družega izraza, ker bi nas to oddaljevalo od stavljenega smotra. Dalje pa je tudi pomisliti, da ima jedna in ista beseda po raznih krajih poseben in različen pomen; takó rabi ljudstvo okoli Slov. Bistrice besedo „návod“ za „gemeindeämtliche Commission“, na Goriškem pa za „commissionelle Aufnahme des Localaugenscheines im Besitzstörungsverfahren“; okoli Slov. Bistrice rabi ljudstvo „razpisilo“ za „Verlassenschafts-abhandlung“. Tacih izrazov v tem lokalnem pomenu ni mogla vsprejeti terminologija, katera podaja termine za splošno in občno rabo in izrecno nam je pohvaliti g. urednika, da je tako ravnal in se ogibal lokalizmov; en tak izraz pa se je vendar utihotapil v terminologijo na strani 298., kjer stoji za „Fürsorge“ poleg navadnih izrazov tudi beseda „peča!“

Takoj s početka svojih pripomenkov poudarja g. urednik, da ni vsprejel samo strogo tehniških izrazov v terminologijo, nego tudi pravniško besedje ali frazeologijo. Prav tako! Tudi mi smo teh mislij, da je bilo prav umestno vsprejeti večkrat se ponavljajoča, v navadni govorici nepoznata rekla zakonov, katerih pravnik ne sme po svoje izražati, nego držati se besedila zakona. Vender pa se nam zdi, da je g. urednik v tem oziru po nekod šel predaleč in nakopičil preveč takih rekel, kar je na škodo točnosti terminologije. Opozarjamo tukaj le na nekatera taka mesta, kjer se nahaja za eno in isto nemško frazo po pet in še več slovenskih besedil, n. pr.: Beipflichten dem Antrage (stran 106); bestehen auf etwas (128), bestehen aus — (128); auf keinen Fall (273); fällig sein (274); geltend machen sein Recht (314); Gerechtigkeit widerfahren lassen (320); geschweige denn (328); nachstehen (dem Range nach) (464); nichtsdestoweniger (474); räumen eine Wohnung (529); stattfinden (616); Stellung einer Person vor Gericht (619) i. t. d. Ne rečemo, da ena ali druga izmed dotičnih fraz ne izraža prav nemškega besedila; a mnenja smo, da je tu preveč varijant za eno in isto nemško frazo in to tem bolj, ker je marsikatera njih vsled konsekvantne rabe postala uže pravi „terminus technicus“.

To je pa tudi edina točka, v kateri se ne strinjamo z ravnanjem g. urednika; zdi se nam, da trpi vsled tega točnost in jasnost terminologiškega dela, kateri lastnosti morata biti pravniku pri izražanju svojih mislij vedno prvi pogoj in vzor dovršenega pravoznanstva.

Iskanje posameznih besed in rekel ne bode ravno težko, če izvzamemo morebiti nekatere zložene termine; tako smo zaman iskali na strani 540. besede „Rechtsverkehr“, kamor bi jo bilo treba uvrstiti, dobili smo jo pa na strani 721. pri terminu „Verkehr“; ravno tam je vzprejeta tudi beseda „Güterverkehr“. dasiravno bi jej bilo boljše mesto na 349. strani. Na isti način treba bode iskati druge zložene besede oziroma fraze; marsikatera rekla dobiti je tudi na več mestih n. pr.: „ein Rechtsmittel ergreifen“ nahaja se na strani 248. pod besedo „Ergreifen“ pa tudi na strani 538., kjer se navajajo razne zložene besede in fraze pri terminu „Rechts“. Kdor je vaje iskati po splošnih slovarjih, znal si bode pomagati tudi pri naši terminologiji!

Nekatere besede so izostale, dasiravno bi jih bilo treba vsprejeti; tako pogrešamo iz zakona z dne 28. majnika 1881, št. 47. drž. zakonika (zakon o oderuštvi) značilnega pravnega izraza „ausbeuten“, pogrešamo ga tem težje, ker se nam ta pojem v prevodu državnega zakonika ne zdi prav izražen. Tudi terminov „Erker“ (§ 475. obč. drž. zak.), „Scheuer“ (§ 452. k. z.), „Getreideschober“ (§ 453. k. z.), „Heuschober“ (§ 453. k. z.) i. t. d. ne dobimo v terminologiji. Naravno je, da se vsi izrazi ne morejo vsprejeti v terminologijo, ker jih je iskati v občnem slovarji; vendar se nam zdi, da so manj navadni, in v zakonu posebej rabljeni pojmi smatrati tudi za pravne termine, kateri naj bi bili v terminologiji. Pri morebitni drugi izdaji se bode to lahko popravilo.

Izraza „šlatati“ za „begreifen, betasten“ (str. 101) in „pošlatanje“ za „Betastung“ (str. 132) sta v pravni terminologiji neumestna in ju je tem manj treba, ker je ob enem vsprejet pravilni izraz „tipati, otipati, potipati, potipanje.“

Pohvaliti nam je gospoda urednika posebno v tem, da je v rabi nekaterih terminov, glede katerih se je rabilo do sedaj po več besed, ostal vse skozi dosleden. Beseda „Behörde“ ponavlja se v terminologiji pri raznih zloženih besedah premnogo-

krat, a vselej dobimo zanjo slovenski edino pravilni izraz „oblastvo“; poudarjamo ravno to besedo, ker je sploh znano, da so se za ta terminus poprej rabili izrazi „oblast, oblastnija, oblastvo, gosposka“. Dosedaj so pisali eni „terjatev, terjati“, drugi pa „tirjatev, tirjati“, v terminologijo vsprejeta je dosledno zadnje navedena oblika. Sploh se glede doslednosti — in ravno ona je pri nas težavna — terminologiji ne more kaj očitati in mi smo našli eno samo bistveno nedoslednost v obliki pri besedi „System“; na strani 641. je vsprejet poleg drugih tudi izraz „sestav“ in sicer na prvem mestu, na strani 346. pa stoji za „Grundsteuer-System“ — „zemljiškodavčna sestava“; pravilno je po našem mnenju „sestav“ in morebiti je oblika na 346. strani šteti med tiskarske pogrške.

S tem lahko sklenemo našo oceno novega terminologiškega dela z zavestjo, da knjiga zasluži izrečeno pohvalo v polni meri in da bode izvestno služila namenu, zaradi katerega jo je izdalo društvo „Pravnik“. Naj jo pravniki in tudi drugi le pridno rabijo in jej dajo veljavo v tem zmislu, kakor smo nje pomen označili koj s početka te ocene!

*Dr. K.*



## Kraj storjenega kaznivega dejanja.

Kraj, kjer se je dovršilo ali storilo kaznivo dejanje, je kazenskopravno v marsikaterem oziru važen.

Mnogokrat odvisna je kaznivost dejanja od tega, da se je isto storilo na tem ali onem kraju, mnogokrat tudi kvalifikacija kaznivega dejanja, a še večkrat vpliva kraj, kjer se je kaznivo dejanje storilo, kot obtežilna ali olajšujoča okolnost na izmero kazni.

Najvažnejši pa je kraj storjenega kaznivega dejanja za vprašanje, kateri zakon je na to dejanje uporabljati in katero sodišče naj o njem sodi.

S stališča materialnega kazenskega prava pride mnogokrat v poštev vprašanje, ali se je kako dejanje vršilo na javnem ali očitnem mestu ali ne. Kaj je javno ali očitno mesto, tega nam zakon ne pove nikjer. Navadno se za tak kraj smatra mesto,